
Czym jest społeczeństwo obywatelskie?

Spółeczeństwo obywatelskie – społeczeństwo charakteryzujące się aktywnością i zdolnością do samoorganizacji oraz określania i osiągania wyznaczonych celów bez impulsu ze strony władzy państwowej. Aby społeczeństwo obywatelskie mogło funkcjonować, muszą być spełnione następujące warunki:

- ✓ obecność tego co starożytni Grecy nazwali *politike koinonia* politycznej wspólnoty, społeczeństwa, które powstaje wówczas, gdy dla ludzi istotna jest szersza wspólnota, w której żyją
- ✓ przyjęcie potrzeby istnienia tego, co starożytni Rzymianie nazywali *societas civilis*, czyli społeczeństwa cywilnego, tj. społeczności wolnych i równych wobec prawa obywateli
- ✓ ponad sferą prywatną i rodzinną funkcjonują w przestrzeni społecznej wolne stowarzyszenia, związki i organizacje; sfera społeczna staje się częścią sfery publicznej
- ✓ naturalnym politycznym otoczeniem społeczeństwa obywatelskiego jest państwo demokratyczne
- ✓ aby w państwie demokratycznym mogło zaistnieć społeczeństwo obywatelskie, konieczne jest zagwarantowanie swobody zakładania przez wolnych obywateli stowarzyszeń, a także możliwości nieskrępowanej przez państwo wymiany myśli i idei (wolność myśli, słowa, sumienia), swobodnej wymiany dóbr i usług oraz poszanowania prywatności i własności prywatnej.

Zdaniem B. Barbera:

Spółeczeństwo obywatelskie to przestrzeń obywatelska zajmuje miejsce pośrednie między władzą państwową, a sektorem prywatnym. To nie tutaj głosujemy i nie tutaj sprzedajemy i kupujemy, lecz rozmawiamy z sąsiadami na temat przeprowadzania dzieci przez jezdnię, planujemy imprezę charytatywną na rzecz szkoły zastanawiamy się, czy nasza parafia mogłaby utworzyć schronisko dla bezdomnych, organizujemy letnie zawody sportowe dla dzieci. /.../ Spółeczeństwo to tworzą z własnej woli swobodnie stowarzyszone jednostki i grupy dążące do wytworzenia wspólnej płaszczyzny działania.

Punktem wyjścia do wszelkich rozważań o społeczeństwie obywatelskim jest samorealizujący się człowiek, autonomiczny, akceptujący, a także szukający aprobaty u innych. Bierze on udział w działalności ekonomicznej, kulturalnej, domowej, stowarzyszeniowej i każdej innej, która rodzi się i rozwija w społecznościach lokalnych. Te z kolei są źródłem tego rodzaju inicjatyw, nie ograniczanych naciskami władzy o charakterze państwowym. Podstawową cechą społeczeństwa

obywatelskiego jest zatem świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczeństwa (społeczności) oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

"We wzorcowym społeczeństwie obywatelskim występuje obfitość kapitału społecznego, czyli zaufania, zasad postępowania i woli współpracy. W społeczeństwie obywatelskim ludzie sobie ufają i zrzeszają się w celu realizacji zbiorowych celów. Mogą się różnić poglądami i przekonaniem, ale szanują się nawzajem i są tolerancyjni wobec odmienności. Obywatele uważają innych za równych sobie i wierzą w równość szans, mając przy tym świadomość, że idealna równość wyników jest nieosiągalna. Stosunki między ludźmi są przede wszystkim poziome: każdy człowiek ma taką samą godność, takie same obowiązki, takie same uprawnienia i równość ta jest zapisana w prawie. Jednostki są prawdziwymi obywatelami, to znaczy interesują się sprawami publicznymi i zależy im na pomyślności całej wspólnoty. W swoim postępowaniu do pewnego stopnia kierują się duchem publicznym. Podobnie jak kapitalizm nie jest to utopia, lecz system zgodny z egoistycznymi elementami ludzkiej natury. Ludzie biorą pod uwagę interesy innych między innymi ze względu na wiarę w to, że większość innych obywateli będzie się zachowywała podobnie. Wiara ta nie wynika wyłącznie z zaufania do kultury obywatelskiej, ale także z istnienia silnych i skutecznych instytucji publicznych, które nagradzają postawy obywatelskie i zachęcają do nich".

(Prof. Larry Diamond, politolog, Uniwersytet Stanforda, "Szanse demokracji", Tygodnik Europa, luty 2008).